

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

1.1.1 รัฐไทยกับการดำเนินนโยบายแนวเสรีนิยมใหม่

เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้มีคณะบุคคลซึ่งเรียกตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เข้ายึดอำนาจการปกครองของรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร แล้วได้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นมา เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ซึ่งนำโดยพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์นั้น รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นโยบายอย่างหนึ่งซึ่งได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้นมาเมื่อเทียบกับรัฐบาลก่อนหน้านี้คือนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (มติชน, 4 พฤศจิกายน 2549) สำหรับคนบางกลุ่มในสังคมไทย การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงส่วนหนึ่งหมายถึงการลดการพึ่งพาและเชื่อมโยงสัมพันธ์กับต่างประเทศ คนกลุ่มนี้อาจคาดหวังว่ารัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์จะไม่สานต่อนโยบายการทำข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคีกับต่างประเทศที่มีการดำเนินการอย่างจริงจังในยุครัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ แต่เมื่อเป็นรัฐบาลได้เพียงประมาณครึ่งปี รัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ก็ได้ลงนามในข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2550 (มติชน, 4 เมษายน 2550) การทำข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคีเป็นแนวนโยบายที่มีการนำไปใช้กันในหลายประเทศทั่วโลกในปัจจุบันนี้ หลังจากทีกรอบการทำข้อตกลงการค้าเสรีในระดับพหุภาคีที่จัดการโดยองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ประสบปัญหาความล่าช้าในการเจรจา สำหรับรัฐบาลไทยนั้นจนถึงปัจจุบันก็มีการลงนามในข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศต่าง ๆ ไปแล้วถึง 6 ประเทศ

ผู้วิจัยยกเรื่องนี้ขึ้นมากล่าวถึงเพื่อที่จะเสนอข้อถกเถียงว่ารัฐไทยไม่สามารถที่จะต้านทานพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ได้ แต่ไม่ใช่เฉพาะรัฐไทยในยุครัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์เท่านั้นที่ไม่สามารถต้านทานพลังดังกล่าวได้ แม้แต่รัฐไทยในยุคก่อนหน้านี้ย้อนหลังกลับไปจนถึงยุคของรัฐบาลพลเอกชาติชายซึ่งเป็นยุคที่โลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่เริ่มเข้ามานั้น¹ ก็ไม่สามารถ

¹รายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ในประเทศไทยที่เริ่มจากยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ผู้วิจัยอภิปรายไว้ในบทที่ 3

ด้านทุนพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ได้เช่นเดียวกัน โดยพิจารณาได้จากการดำเนินนโยบายในแนวเสรีนิยมใหม่ที่มีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ และการไม่สามารถแก้ปัญหาผลกระทบเชิงลบของนโยบายเสรีนิยมใหม่ได้ การเปิดเสรีทางการค้านั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแนวนโยบายเสรีนิยมใหม่ที่แพร่หลายไปทั่วโลก ซึ่งนอกจากนี้แล้วยังมีเรื่องของการแปรรูปกิจการของรัฐให้เป็นของเอกชน และการยกเลิก/แก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าการลงทุน เพื่อผ่อนคลายการกำกับควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยรัฐ และเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าการลงทุนให้เปิดกว้างและเสรีมากยิ่งขึ้น นโยบายเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้โดยรัฐไทยอย่างเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ที่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้บริหารประเทศและได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า

ช่วงจังหวะเวลาที่พลเอกชาติชายก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นเป็นช่วงที่กำลังเกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และในระดับโลก เช่น ในปี พ.ศ. 2531 นั้นประเทศไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 13.29 ซึ่งถือว่าเป็นอัตราการเติบโตที่สูงที่สุดในโลก (Yokota, 2006, p. 139) ซึ่งสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากการที่นักธุรกิจในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะญี่ปุ่นได้ย้ายฐานการผลิตมาที่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สมภพ มานะรังสรรค์, 2546, น. 4-5) ในปีต่อมาคือปี พ.ศ. 2532 กำแพงเบอร์ลินก็พังทลายลง และสหภาพโซเวียตก็ล่มสลายลงไปอีก 2 ปีต่อมา ถือเป็นการสิ้นสุดลงของสงครามเย็นที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องยาวนานหลายทศวรรษตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา และในปี พ.ศ. 2532 นี้เองรัฐบาลเวียดนามก็ได้ถอนทหารออกจากประเทศกัมพูชา บริบทเหล่านี้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินนโยบายของรัฐไทยที่หันมาเน้นการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น

รัฐบาลพลเอกชาติชายนอกจากจะประกาศนโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าแล้ว ยังดำเนินนโยบายที่เป็นการผ่อนคลายการกำกับควบคุมเศรษฐกิจโดยรัฐลงที่เอื้อต่อการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนมากขึ้น นโยบายเปิดเสรีที่สำคัญในยุคนี้เช่นการผ่อนคลายการกำกับควบคุมอัตราดอกเบี้ย ด้วยการยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากทุกประเภทลง (สมบุญศิริประชัย, 2547, น. 23) และการยอมรับพันธกรณีข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ซึ่งนัยหนึ่งก็คือการเปิดเสรีเงินทุนซึ่งมีมาตรการหลายอย่างเช่นในการส่งสินค้าออกไม่ต้องขออนุญาตเกี่ยวกับเรื่องเงินตราต่างประเทศ และไม่มีการควบคุมการส่งเงินบาทเข้าประเทศ เป็นต้น (สมภพ มานะรังสรรค์, 2548, น. 121-122)

เมื่อรัฐบาลพลเอกชาติชายถูกรัฐประหารโดยคณะผู้รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นายอานันท์ ปันยารชุนได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐไทยในยุครัฐบาล

นี้ก็ได้นำนโยบายการเปิดเสรีเช่นเดียวกัน มาตราการทางการเงินที่อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่น ๆ ขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้แล้วก็มีเพิ่มขึ้นอีก หลายมาตรการในยุคนี้ เช่นการขยายเวลาการขายเงินตราต่างประเทศจาก 7 วัน เป็น 15 วัน การยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ทำหน้าที่เป็นนายหน้าตัวแทนจำหน่ายหลักทรัพย์รัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งจำหน่าย พันธบัตรรัฐบาลด้วย เป็นต้น (สมบุญ สิริประชัย, 2549, น. 169-170)

นโยบายการเปิดเสรีครั้งสำคัญมากที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการ เมืองไทยสมัยใหม่เกิดขึ้นในยุครัฐบาลนายชวน หลีกภัย ในยุคนี้รัฐไทยได้เปิดให้มีกิจการวิเทศธน กิจ (International Banking Facilities: IBF) ซึ่งเป็นธุรกิจการเงินระหว่างประเทศที่อนุญาตให้ ธนาคารพาณิชย์ทั้งในและต่างประเทศได้เปิดดำเนินการเพื่อเป็นแหล่งระดมเงินทุน ช่วยอำนวยความสะดวก และลดค่าใช้จ่ายของนักธุรกิจไทยที่จะกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ (ธนาคารแห่ง ประเทศไทย, 2541, ไม่ระบุเลขหน้า) โดยจัดตั้งขึ้นในกรุงเทพฯ ในช่วงปี พ.ศ. 2535-2536 และใน ต่างจังหวัดในปี พ.ศ. 2537 โดยหวังจะให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการเงินในระดับภูมิภาค

การเปิดเสรีทางการเงินโดยที่รัฐไทยยังไม่มีความพร้อมในด้านการกำกับดูแล ตรวจสอบนั้นเป็นเหตุปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2541, 2545; สมบุญ สิริประชัย, 2547) ภายหลังเกิดวิกฤติ รัฐไทยในยุคนี้ พยายามที่จะแก้ไขวิกฤติ ทั้งรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ได้ออก กฎหมายจำนวนมากเกือบ 40 ฉบับเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2543, น. 68-70) รัฐบาลทั้งสองชุดต่างก็ต้องขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่าง ประเทศ ซึ่งต้องยื่นหนังสือแสดงเจตจำนงอันเป็นเงื่อนไขที่ผูกติดอยู่กับเงินกู้ต่อทางกองทุนการเงิน ระหว่างประเทศด้วย ซึ่งส่งผลให้ในทางพฤตินัยแล้วทางกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้เข้ามาแทรกแซงการกำหนดนโยบายของรัฐไทยด้วย อย่างไรก็ตาม ความพยายามที่จะแก้ปัญหาวิกฤติซึ่ง มีสาเหตุหลักมาจากการดำเนินนโยบายแนวเสรีนิยมใหม่โดยที่ยังไม่พร้อมนั้นก็ยังไม่ประสบ ผลสำเร็จมากนักในยุคของรัฐบาลทั้งสองชุดนั้น

ต่อมาในยุครัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร รัฐบาลก็ได้พยายามแก้ปัญหาวิกฤติ เศรษฐกิจที่ยังคงดำรงอยู่ นโยบายที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลคือการนำเอาโครงการประชานิยม ต่าง ๆ เช่นการพักหนี้เกษตรกรและการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งการดำเนินโครงการอาหาร ต่าง ๆ นโยบายและมาตรการเหล่านี้แม้จะมีจุดประสงค์ทางการเมืองแอบแฝง แต่ผลของการใช้ งบประมาณจำนวนมากก็ได้ช่วยทำให้ภาวะเศรษฐกิจกระเตื้องขึ้นได้พอสมควร รัฐบาลพันตำรวจ

โททักซิณประกาศว่าได้ชำระหนี้แก่กองทุนการเงินระหว่างประเทศครบหมดแล้ว เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นอิสระจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศแล้ว แต่รัฐบาลโททักซิณก็ยังคงดำเนินนโยบายแบบเสรีนิยมใหม่อีกหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในข้อตกลงการค้าเสรีทวิภาคี 5 ใน 6 ครั้งที่ผ่านมาขึ้นเกิดขึ้นในยุครัฐบาลพันตำรวจโททักซิณ แม้แต่กระบวนการทำข้อตกลงล่าสุดกับประเทศญี่ปุ่นก็เริ่มต้นขึ้นในยุครัฐบาลพันตำรวจโททักซิณ แต่ได้มีการสานต่อและลงนามในยุครัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจที่เริ่มขึ้นในรัฐบาลชวนก็มาสำเร็จในยุครัฐบาลโททักซิณ รัฐบาลพันตำรวจโททักซิณยังได้แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการโทรคมนาคมเพื่อให้ทุนต่างชาติสามารถเข้าถือหุ้น ในกิจการโทรคมนาคมได้มากขึ้นจากร้อยละ 25 เป็นร้อยละ 49 และพันตำรวจโททักซิณเองก็ยังได้สั่งยกเลิกร่างพระราชบัญญัติค้าปลีกค้าส่งที่รัฐบาลเห็นว่าเนื้อหาของร่างกฎหมายนั้นขัดกับนโยบายการค้าเสรี นอกจากนี้ รัฐบาลโททักซิณยังได้ดำเนินนโยบายเปิดเสรีภาคสถาบันการเงินเพิ่มขึ้นด้วยการประกาศใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินในปี พ.ศ. 2547 (กอบศักดิ์ ภูตระกูล ดอน นาคทรพรพ และ ฤกษ์ รอดประเสริฐ, 2548, น. 53) ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการประกาศใช้แผนดังกล่าวส่วนหนึ่งคือทำให้มีธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยเกิดขึ้นอีกหลายแห่ง

เมื่อมาถึงยุครัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งได้ประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นทางการในการแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาตินั้น นโยบายเศรษฐกิจพอเพียงของรัฐบาลก็ไม่ได้หมายความว่า จะลดการพึ่งพาต่างประเทศลงอย่างมีนัยสำคัญ เพราะรัฐบาลก็ยังยืนยันว่า “จะดำเนินนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งกรอบทวิภาคีและพหุภาคี” พร้อมทั้งได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าหมายถึง “การใช้หลักคุณธรรมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาด” (มติชน, 4 พฤศจิกายน 2549) การที่รัฐบาลลงนามในข้อตกลงการค้าเสรีกับรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่านโยบายการค้าเสรียังคงเป็นหลักสำคัญของรัฐบาลนี้

1.1.2 ความพ่ายแพ้ของรัฐบาลไทยต่อโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่

จากหลักฐานข้อมูลที่แสดงข้างต้น ผู้วิจัยจึงเสนอข้อถกเถียงว่ารัฐบาลไทย² นั้นไม่สามารถต้านทานพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ได้ ผู้วิจัยเห็นว่าความพ่ายแพ้ของรัฐบาลไทยต่อโลกาภิวัตน์

²สำหรับประเทศไทยในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึงกลไกในการปกครองประเทศ โดยครอบคลุมทั้งรัฐบาล (ในความหมายของคณะรัฐมนตรี) รัฐสภา และศาล ซึ่งเป็นอำนาจสามฝ่ายที่คอยตรวจสอบและถ่วงดุลกัน รวมทั้งระบบราชการที่เป็นกลไกการทำงานของรัฐบาล กลไกเหล่านี้

เสรีนิยมใหม่นั้นมีเหตุปัจจัยที่มาจากทั้งการที่ไม่ยอมลงแรงอย่างจริงจังเพื่อต่อสู้ในบางกรณีและความพยายามต่อสู้แล้วแต่ไม่สามารถเอาชนะได้ในบางกรณี เลสลีย์ สเกลร์ (Sklair, 2002, p. 6) กล่าวว่า การที่โลกาภิวัตน์จะมีพลังอำนาจส่งผลกระทบต่อประเทศใดประเทศหนึ่งได้นั้น บางทีมิใช่เพราะว่ารัฐไม่สามารถต้านทานพลังนั้นได้ แต่เป็นเพราะว่าส่วนสำคัญของรัฐกล่าวคือรัฐบาลไม่ต้องการที่จะต้านทานพลังนั้นต่างหาก เนื่องจากรัฐบาลผู้กุมอำนาจรัฐซึ่งมักจะเป็นชนชั้นนายทุนข้ามชาติได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายตามกระแสโลกาภิวัตน์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการดำเนินนโยบายเสรีนิยมใหม่ออย่างเข้มข้นในยุครัฐบาลพันตำรวจโททักษิณนั้นมีเหตุปัจจัยหลักอยู่ที่รัฐบาลได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายเช่นนั้น คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลนี้เป็นนักธุรกิจนายทุนใหญ่ที่ตนเองก็เป็นชนชั้นนายทุนข้ามชาติและมีผลประโยชน์เชื่อมโยงอยู่กับชนชั้นนายทุนข้ามชาติด้วยกันเอง รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายแบบเสรีนิยมใหม่ออย่างจริงจัง สำหรับความพยายามที่จะต่อสู้นั้นอาจจะเห็นได้จากกรณีการแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในยุครัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ที่มีที่ท่าที่ค่อนข้างเอาจริงเอาจังในช่วงแรก ๆ แต่ต่อมาก็ต้องยอมตามเสียงเรียกร้องของนักธุรกิจต่างชาติด้วยการยอมผ่อนปรนไว้ในบางกรณี ซึ่งไม่สามารถกล่าวได้อย่างมั่นใจว่ารัฐไทยสามารถเอาชนะพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ได้

ผู้วิจัยมองว่าแนวนโยบายเสรีนิยมใหม่นั้นเป็นอำนาจในรูปแบบหนึ่ง ในนโยบายนั้นมีวาทกรรมที่บ่งบอกว่าอะไรคือสิ่งที่ดีที่เหมาะสมสำหรับรัฐและพลเมืองของรัฐ เช่นบ่งบอกว่ารัฐที่ดีคือรัฐที่กำกับควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้น้อยที่สุด พลเมืองที่ดีคือพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองโดยพึ่งพารัฐให้น้อยที่สุด นโยบายเสรีนิยมใหม่มีพื้นฐานมาจากหลักปรัชญาเสรีนิยมที่เน้นความสำคัญของชีวิตปัจเจกบุคคลและสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล (Locke, 1994, p. 271) ซึ่งมีนัยบ่งถึงการทำงานของตลาดเสรี เพราะปัจเจกบุคคลย่อมจะรู้ความจำเป็นและความต้องการของตนที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง และสามารถที่จะมีข้อตกลงกับปัจเจกบุคคลอื่นผ่านกลไกของ

ตั้งอยู่ได้ด้วยการได้รับเงินอุดหนุนจากสังคมโดยเฉพาะจากภาษีอากร แม้ว่ากลไกเหล่านี้จะมีบทบาทหรือหน้าที่แตกต่างกันไป แต่โดยภาพรวมกลไกต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีหน้าที่ในการสร้าง/กำหนดและรักษาระเบียบกฎเกณฑ์และเสถียรภาพทางสังคม ผู้วิจัยนิยามรัฐไทยโดยผสมผสานมุมมองที่นิยามรัฐจากแนวพินิจเชิงหน้าที่ (Functional Approach) ที่เน้นบทบาทหรือวัตถุประสงค์ของสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ กับมุมมองที่นิยามรัฐจากแนวพินิจเชิงการจัดองค์กร (Organizational Approach) ซึ่งเน้นที่กลไกในการปกครอง (apparatus of government) (โปรดดู Heywood, 1997, pp. 84-85).

ตลาดเพื่อที่จะสนองความต้องการและความจำเป็นนั้น ๆ (Watts, 2000, p. 547) นโยบายเสรีนิยมใหม่จึงเน้นให้กลไกตลาดทำงานโดยที่รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซง เป็นนโยบายที่โจเซฟ สติกลิตซ์ (Stiglitz, 2002, pp. 73-74) เรียกว่าเป็นลัทธิความเชื่อที่เน้นความสำคัญของตลาด (Market Fundamentalism) แต่ตลาดที่มีกลไกการทำงานที่เสรีจริงโดยที่รัฐไม่เข้าไปแทรกแซงนั้นก็เป็นเรื่องที่แทบจะไม่เคยเกิดขึ้นจริงเลยอย่างน้อยในช่วงประมาณ 2 ศตวรรษที่ผ่านมา (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2540, น. 41) และในตลาดก็มีทั้งผู้ประกอบการและนักธุรกิจที่ประกอบการเพื่อสังคมกำไร การกุศลสารสนเทศในตลาดเป็นกลไกที่สำคัญประการหนึ่งในการได้มาซึ่งอำนาจในตลาด อำนาจในตลาดจึงมักจะตกอยู่กับผู้กุมสารสนเทศในตลาดได้มากกว่า ซึ่งโดยมากมักจะเป็นนักธุรกิจมากกว่าประชาชนผู้บริโภคโดยทั่วไป แนวนโยบายเสรีนิยมใหม่ที่เน้นความสำคัญของตลาดโดยที่แท้จริงเป็นนโยบายที่เน้นความสำคัญของภาคธุรกิจเป็นหลัก สภาพที่โลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคมเช่นทุกวันนี้ถือเป็นเรื่องที่ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีความเข้มแข็งมีพลังมากยิ่งขึ้น ทุนได้กลายเป็นสิ่งที่ล่องลอยอย่างสะดวกรวดเร็วไปได้ทุกที่ที่ให้กำไรสูง ดังจะเห็นได้จากการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์เป็นตัวอย่างที่ทุนพร้อมที่จะไหลเข้าหรือออกได้เสมอ นอกจากนี้แนวนโยบายเสรีนิยมใหม่ยังถูกผลักดันจากประเทศมหาอำนาจเช่นสหรัฐอเมริกา จากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าดังเช่นองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) และองค์การระหว่างประเทศดังเช่นกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก และองค์การการค้าโลก เพื่อให้ประเทศทั้งที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาได้นำเอาไปใช้กันทั่วโลก โลกาภิวัตน์ในฐานะที่เป็นพลังของทุนข้ามชาติที่ส่งผลกระทบผ่านเครือข่ายการติดต่อสื่อสารได้ทั่วถึงกันทั่วโลกและโลกาภิวัตน์ในฐานะที่เป็นอำนาจขององค์การโลกบาลที่แผ่ฐานครอบคลุมไปทั่วทั้งโลกจึงเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้แนว นโยบายเสรีนิยมใหม่มีพลังมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม อำนาจของแนวนโยบายโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ที่เข้ามาสู่ประเทศไทยนั้นยังต้องมาประสพกับพลังอำนาจที่ดำรงอยู่ในรัฐและสังคมไทยด้วย การรับเอานโยบายเสรีนิยมใหม่มาใช้มิใช่เป็นความสัมพันธ์ทางเดียวที่ส่งตรงมาจากภายนอกเข้าสู่ประเทศไทยโดยที่รัฐและสังคมไทยก็รับมาอย่างเชื่อง ๆ โดยมีได้โต้แย้งต่อรองใด ๆ เลย มิเชล ฟูกู (Foucault, 1990, pp. 92-96) กล่าวไว้ว่าอำนาจนั้นมาจากทุกหนทุกแห่ง ทุกคนจึงสามารถใช้อำนาจได้ และในความสัมพันธ์ต่าง ๆ นั้นมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจรวมอยู่ด้วยเสมอ คนเราจึงสามารถใช้อำนาจในเชิงกลยุทธ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยที่การใช้อำนาจนั้นก็ก่อให้เกิดการต่อต้านขัดขืนขึ้นขึ้นได้เหมือนกัน ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าทุกคนสามารถใช้อำนาจได้ เพราะทุกคนต่างก็มีศักยภาพที่จะใช้

อำนาจ แต่ก็เห็นว่าควรแยกระหว่างศักยภาพที่จะใช้อำนาจกับสัมฤทธิ์ผลของการใช้อำนาจออกจากกัน³ บางคนอาจจะใช้อำนาจแล้วประสบผลสำเร็จจากการใช้อำนาจนั้น แต่บางคนก็ไม่ประสบผลสำเร็จ การต่อต้านขัดขืนอำนาจก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีความหลากหลายของการต่อต้านขัดขืน บางครั้งก็อาจประสบผลสำเร็จ บางครั้งก็อาจจะล้มเหลว การต่อต้านขัดขืนแต่ละครั้งเป็นเรื่องเฉพาะกรณี บางครั้งก็เป็นไปได้ บางครั้งเป็นสิ่งจำเป็น และบางครั้งก็ไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น การต่อต้านขัดขืนบางครั้งก็เกิดขึ้นแบบทันทีทันใด หรือไม่ก็เป็นแบบปาเถื่อน ทารุณโหดร้ายแพร่กระจายจนควบคุมไม่ได้ หรือแม้กระทั่งเป็นความรุนแรง การต่อต้านขัดขืนในบางกรณีอาจจะถูกประนีประนอมได้อย่างรวดเร็ว หรือเป็นที่เข้าใจได้โดยง่าย (Edkins and Pin-Fat, 2004, p. 4) การที่อำนาจและการต่อต้านขัดขืนอำนาจเป็นเรื่องในเชิงสัมพันธ์ (relational) จึงขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นบริบทแวดล้อมด้วย

ดังนั้นในการพิจารณาว่าเพราะเหตุใดรัฐไทยจึงประสบความพ่ายแพ้ต่อโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้นอกจากจะสนใจพลังอำนาจของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ที่เข้ามาแล้ว ยังได้ให้ความสำคัญต่อบริบทแวดล้อมภายในประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะด้วยการเน้นปัจจัยที่เป็นโครงสร้างเชิงสถาบันภายในของรัฐไทย แต่ก็ไม่มองข้ามตัวแสดงอื่น ๆ ที่เป็นกระแสทางเลือกซึ่งขัดแย้งกับสถาบันภายในที่เป็นทางการซึ่งได้เข้ามาร่วมในปฏิสัมพันธ์ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ไม่ว่าจะทรงพลังเพียงใดก็ตามเมื่อเข้ามาในประเทศไทยแล้วจะมีพลังมากเพียงใดนั้นยังขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ของปฏิกิริยาตอบโต้/ตอบสนองของรัฐและสังคมไทยด้วย โดยเฉพาะส่วนที่เป็นการตอบโต้/ตอบสนองของรัฐไทย ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นว่าความพ่ายแพ้ของรัฐไทยต่อโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่นั้นมีเหตุปัจจัยหลักอย่างหนึ่งอยู่ที่โครงสร้างเชิงสถาบันภายในของรัฐไทย⁴เอง

หน้าที่หลักประการหนึ่งของรัฐคือการปกป้องคุ้มครองสังคม รัฐนั้นเก็บภาษีไปจากประชาชน สิ่งที่จะต้องคืนให้แก่ประชาชนที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือการให้การปกป้องคุ้มครอง

³ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าเรานิยามอำนาจว่าเป็นความสามารถที่จะทำให้บรรลุผลบางอย่างที่ต้องการ เราก็ไม่อาจที่จะแยกศักยภาพที่จะใช้อำนาจกับสัมฤทธิ์ผลของการใช้อำนาจออกจากกันได้ แต่ถ้าเรานิยามอำนาจในแง่ของยุทธศาสตร์ ปฏิบัติการ และเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เราก็สามารถที่จะแยกศักยภาพที่จะใช้อำนาจกับสัมฤทธิ์ผลของการใช้อำนาจออกจากกันได้

⁴โปรดดูกรอบการวิเคราะห์ที่ใช้ในหัวข้อ 2.7

ประชาชน แนวนโยบายเสรีนิยมใหม่พยายามที่จะให้รัฐลดบทบาทในการดูแลประชาชนด้วยการให้ประชาชนดูแลกันเองมากขึ้น การดูแลตนเองของประชาชนเป็นสิ่งที่ดีเพราะประชาชนจะได้เข้มแข็ง แต่บางครั้งภัยคุกคามจากภายนอกก็รุนแรงเกินกว่าที่ประชาชนจะต้านทานได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องช่วยเหลือเพื่อด้านทานพลังที่ส่งผลกระทบอันรุนแรงจากภายนอกนั้น การที่รัฐไม่สามารถแสดงบทบาทเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองสังคมได้อย่างแข็งแกร่งด้วยการลดแรงเสียดทานจากพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ให้ได้นั้น นอกจากจะเป็นการบ่งบอกถึงความฟ่ายแพ้ของประเทศไทยที่มีต่อโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่แล้ว ยังเป็นการบ่งบอกถึงความฟ่ายแพ้ต่อตนเองของประเทศไทยในฐานะที่ไม่สามารถทำหน้าที่หลักของตนได้อีกด้วย

ดังนั้นจากข้อเสนอที่ว่ารัฐไทยไม่สามารถที่จะต้านทานพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ได้นั้น จึงตามมาด้วยข้อเสนอที่ว่าความฟ่ายแพ้ของประเทศไทยต่อโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่นั้นได้สร้างผลกระทบต่อคนไทยอย่างมาก การรับเอานโยบายเสรีนิยมใหม่มาใช้มิได้เป็นดัชนีเดียวที่ชี้วัดว่ารัฐไทยฟ่ายแพ้ แต่การไม่สามารถดำเนินนโยบายเสรีนิยมใหม่ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนคนไทยและการไม่สามารถลดผลกระทบเชิงลบที่รุนแรงของการดำเนินนโยบายนั้น ๆ ด้วยที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความฟ่ายแพ้ของประเทศไทย โดยนัยดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงเน้นว่ารัฐไทยต่างหากที่ต้องมีส่วนรับผิดชอบมากกว่าสังคมไทยในความฟ่ายแพ้ดังกล่าวนี้

การดำเนินนโยบายเสรีนิยมใหม่นั้นส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมไทยโดยทั่วหน้ากัน มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี⁵ แต่เนื่องจากโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่เน้นความสำคัญของภาคธุรกิจเป็นหลักดังที่กล่าวข้างต้น นโยบายต่าง ๆ ที่ออกมาจึงมุ่งสนับสนุนธุรกิจซึ่งในขณะเดียวกันก็มีผลเป็นการบั่นทอนส่วนที่อยู่นอกภาคธุรกิจโดยการเอารัดเอาเปรียบในรูปแบบต่าง ๆ คนที่อยู่นอกภาคธุรกิจจึงได้รับผลกระทบเชิงลบมากกว่าคนในภาคธุรกิจ และสำหรับคนที่อยู่ในภาคธุรกิจด้วยตนเอง นักธุรกิจรายย่อยซึ่งมีความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับโลกาภิวัตน์ได้น้อยกว่านักธุรกิจรายทุนใหญ่ก็ได้รับผลกระทบมากกว่านักธุรกิจรายทุนใหญ่ ตัวอย่างของผลกระทบเหล่านี้เช่นการเปิดเสรีทางการเงินในช่วงพุทธศตวรรษ 2530 ได้นำไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบทั้งต่อธุรกิจของคนไทยจำนวนมากและต่อประชาชนทั่วไปโดยทั่วหน้ากัน การแก้ไขกฎหมายประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวในช่วงหลังเกิดวิกฤติก็เอื้อต่อการเข้ามาของทุนใหญ่ เช่นห้างค้าปลีกค้าส่งขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้ค้ารายย่อยจำนวนไม่น้อยล้มละลาย การนำมหาวิทยาลัยของรัฐออกนอกระบบราชการกระทบต่อนักศึกษาที่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียนที่แพงขึ้น

⁵รายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบในมิติต่าง ๆ ผู้วิจัยได้อภิปรายไว้ในบทที่ 4-7.

และการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับต่างประเทศเช่นจีนและออสเตรเลียได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ค้าผักผลไม้และผู้ที่เกี่ยวข้องโคนม-โคนเนื้ออย่างมาก เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2550

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ที่มีต่อรัฐและสังคมไทยในช่วงปี พ.ศ. 2531-2550 โดยพิจารณาจากประเด็นของอำนาจอธิปไตย การบริหารจัดการของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับธุรกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับสังคม

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงปฏิกิริยาตอบโต้/ตอบสนองของรัฐและสังคมไทยที่มีต่อโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2550 โดยพิจารณาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสถาบันภายในกับการกระทำทางสังคม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ครอบคลุมเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2550 โดยถือเอาช่วงเวลาที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นจุดเริ่มต้น เนื่องจากเป็นช่วงที่รัฐไทยเริ่มดำเนินนโยบายเสรีนิยมใหม่อย่างจริงจังมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐไทยก่อนหน้านี้ และเป็นช่วงที่บรรยากาศทางเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเอื้ออำนวยต่อการดำเนินนโยบายเสรีนิยมใหม่อีกด้วย งานวิจัยนี้ครอบคลุมมาถึง พ.ศ. 2550 ด้วย เพราะต้องการชี้ให้เห็นว่าแม้แต่รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารซึ่งประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียงก็ยังคงดำเนินนโยบายแบบเสรีนิยมใหม่ และเพื่อชี้ให้เห็นกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในยุครัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ในเรื่องความพยายามที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

1.4 วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ที่อาศัยข้อมูลจากหลายแหล่ง ซึ่งครอบคลุมกฎหมายที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เช่นกฎหมาย 11 ฉบับที่ออกมาตามเงื่อนไขที่รัฐไทยตกลงไว้กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศและกฎหมายส่งเสริมการลงทุนที่ออกมาเพิ่มขึ้นในยุคหลังๆ หนังสือแสดงเจตจำนง หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งข้อมูล

จากอินเทอร์เน็ต โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ และเรียบเรียงเพื่อให้เห็นข้อถกเถียงที่งานนี้มุ่งนำเสนอ โดยมีอยู่ 4 บทที่เน้นศึกษากรณีศึกษาบทละ 1 กรณีศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.2.1 ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2550
- 1.2.2 ทำให้ทราบถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ที่มีต่อรัฐและสังคมไทยในช่วงปี พ.ศ. 2531-2550 โดยพิจารณาจากประเด็นของอำนาจอธิปไตย การบริหารจัดการของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับธุรกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับสังคม⁶
- 1.2.3 ทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาตอบโต้/ตอบสนองของรัฐและสังคมไทยที่มีต่อโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2550 โดยพิจารณาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสถาบัน ภายใต้นกับการกระทำทางสังคม

1.6 การนำเสนอผลงานวิจัย

บทที่ 1 เป็นการแสดงให้เห็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย พร้อมทั้งวัตถุประสงค์ ขอบเขต วิธีการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ในส่วนของความเป็นมาและความสำคัญของปัญหานั้น ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการของการดำเนินนโยบายเสรีนิยมใหม่ของรัฐไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา โดยเสนอข้อถกเถียงว่ารัฐไทยไม่สามารถที่จะต้านทานพลังของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ได้ โดยที่ความไม่สามารถต้านทานนี้ได้ส่งผลกระทบทางลบแก่สังคมไทยอย่างมาก โดยเฉพาะภาคส่วนที่อยู่นอกภาคธุรกิจ

บทที่ 2 เป็นการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ของนักวิชาการต่าง ๆ และได้นิยามโลกาภิวัตน์ตามความเห็นของตนเอง ก่อนที่จะชี้ให้เห็นรากฐานของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่พัฒนามาจากแนวคิดเสรีนิยมคลาสสิก ชี้ให้เห็นพัฒนาการที่แนวคิดเสรีนิยมใหม่ก่อตัวเป็นแนวนโยบายของรัฐในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นพัฒนาการของแนวนโยบายเสรีนิยมใหม่ที่ขยายตัวไปทั่วโลกซึ่งรู้จักกันในนามฉันทมติวอชิงตัน และแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างโลกาภิวัตน์กับแนวนโยบาย

⁶ เหตุผลที่ผู้วิจัยแยกภาคธุรกิจกับภาคสังคมออกจากกันนั้น ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในตอนเกริ่นนำในบทที่ 7

เสรีนิยมใหม่ จากนั้นผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นความเห็นของนักวิชาการที่มองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับโลกาภิวัตน์ในประเด็นที่ว่ารัฐจะสามารถต้านทานและ/หรือใช้ประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ได้หรือไม่ ในตอนท้ายผู้วิจัยได้พัฒนารอบการวิเคราะห์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ขึ้นมาเพื่อใช้พิจารณาผลลัพธ์เชิงนโยบายที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่

บทที่ 3 เป็นการศึกษาพัฒนาการของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ผู้วิจัยเน้นดูไปที่แนวนโยบายเสรีนิยมใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับพลังของทุนโลกาภิวัตน์ โดยเน้นไปที่แนวนโยบายที่เด่น ๆ ที่รัฐไทยรับเอามาใช้ซึ่งประกอบด้วยการผ่อนคลายการควบคุมกำกับทางการเงินหรือการเปิดเสรีทางการเงิน การโอนกิจการของรัฐไปสู่ภาคเอกชน และการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน

บทที่ 4 เป็นการศึกษาผลกระทบของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ที่มีต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐไทย ผู้วิจัยชี้ให้เห็นการแทรกแซงการกำหนดนโยบายของรัฐไทยจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นกรณีศึกษา โดยพิจารณาจากหนังสือแสดงเจตจำนงที่รัฐบาลไทยทำกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

บทที่ 5 ในส่วนของภาพรวม ผู้วิจัยกล่าวถึงแนวคิดการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันว่าแตกต่างอย่างไรกับแนวคิดเรื่องการปกครองในอดีต ผู้วิจัยชี้ว่าการบริหารจัดการที่มีลักษณะเด่นในยุคปัจจุบันนั้นเป็นการบริหารจัดการในแนวเสรีนิยมใหม่ และได้ใช้กรณีศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาของกฎหมาย 11 ฉบับเพื่อให้เห็นภาพเพิ่มเติมของแนวนโยบายเสรีนิยมใหม่จากที่กล่าวถึงแล้วในบทที่ 3 และสะท้อนให้เห็นแนวคิดการบริหารจัดการในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีหน่วยงานแบบข้ามชาติอย่างเช่นกองทุนการเงินระหว่างประเทศและพลังของทุนข้ามชาติเข้ามาร่วมบริหารจัดการด้วย

บทที่ 6 กล่าวถึงภาพรวมการดำเนินนโยบายที่เอื้อต่อภาคธุรกิจของรัฐไทย โดยพิจารณาจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการลงทุนมากขึ้นเพิ่มเติมจากกฎหมายส่งเสริมการลงทุนที่มีอยู่แล้ว จากนั้นได้กล่าวถึงนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐไทยในช่วงปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมาเป็นกรณีศึกษา

บทที่ 7 ชี้ให้เห็นด้านที่ตรงกันข้ามกับบทที่ 6 ในขณะที่รัฐไทยเอนเอียงเข้าข้างภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมนั้น รัฐไทยกลับมีนโยบายและมาตรการในการปกป้องสังคมออกมาล่าช้ากว่าและให้สิทธิประโยชน์น้อยกว่า อีกทั้งนโยบายบางอย่างก็ส่งผลกระทบรุนแรงโดยตรงต่อภาคสังคมที่อยู่นอกภาคธุรกิจ บางครั้งถึงกับลดทอนสิทธิประโยชน์ของภาคสังคมด้วยซ้ำไปเพื่อให้ธุรกิจได้ประโยชน์ กรณีศึกษาในบทนี้เป็นเรื่องของนโยบายเกี่ยวกับแรงงานของรัฐไทย

บทที่ 8 เป็นบทสรุป ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยด้วยกรอบการวิเคราะห์ที่กล่าวถึงในบทที่ 2 และแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับกรณีศึกษานั้น ผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาแต่ละบทโดยมีจุดประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นความหลากหลายของผู้ที่ได้รับผลกระทบ กรณีศึกษาในบทที่ 4 ผู้ได้รับผลกระทบหลักคือรัฐไทยและปวงชนชาวไทย รัฐไทยได้รับผลกระทบจากการถูกแทรกแซงอำนาจในการกำหนดนโยบาย ขณะที่ปวงชนชาวไทยก็ได้รับผลกระทบในฐานะที่อำนาจอธิปไตยของประชาชนถูกกลืนกรณการศึกษาในบทที่ 5 ผู้ได้รับผลกระทบหลักคือนักธุรกิจไทยและแรงงานไทย ในบทที่ 6 (ส่วนที่กล่าวถึงพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว) คือผู้ค้าปลีกรายย่อยของไทย และในบทที่ 7 คือผู้ใช้แรงงาน กรณีศึกษาในแต่ละบทได้ชี้ให้เห็นการโต้แย้งต่อรองของผู้ที่ได้รับผลกระทบด้วย

